

Nr 191

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statlig kreditgaranti för lån avseende anskaffning av vissa maskiner m. m. åt domänverkets skogsarbetare; given Stockholms slott den 27 oktober 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Gösta Netzén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att domänstyrelsen skall äga bevilja statlig kreditgaranti för lån till skogsarbetare vid domänverket för att skaffa egna traktorer med tillbehör och större redskap i syfte att rationalisera och effektivisera arbetet. Kreditgarantierna förordas intill den 1 januari 1965 få avse högst ett sammanlagt belopp av 3 000 000 kronor.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 27 oktober 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, fråga om *stallig kreditgaranti för lån avseende anskaffning av vissa maskiner m. m. åt domänverkets skogsarbetare* samt anför därvid följande.

I skrivelse den 4 oktober 1961 har *domänstyrelsen* hemställt om bemyndigande att ställa borgen för banklån intill ett belopp av 3 000 000 kr. för inköp av traktorer och redskap åt vissa arbetstagare vid domänverket. Över framställningen har remissutlåtanden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, riksrevisionsverket och Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet.

Domänstyrelsens framställning. Inledningsvis framhåller domänstyrelsen, att rationaliseringsverksamheten inom skogsbruket under senare tid kännetecknats av en allt mer genomgripande mekanisering. Rörande de frågor som uppkommer vid denna mekanisering anför styrelsen i huvudsak följande.

Skogsbruket intar jämfört med andra näringsgrenar en särställning när det gäller produktionens lokalisering. Arbetena är spridda över stora arealer, vilket medför att arbetsledningen inte kan utöva samma kontroll och tillsyn som inom exempelvis industrien. Detta förhållande pekar mot att avsevärda fördelar kan uppnås, därest en större del av maskinparken äges av arbetstagarna. Redan nu är så fallet beträffande en del av maskinparken — till allt övervägande delen traktorer med utrustning för virkestransport. Det har även visat sig, att skogsarbetarnas intresse för att anskaffa egna traktorer under de senaste åren ökat i betydande omfattning.

Enligt styrelsens mening är på grund av det anförda en organisation, som i stor utsträckning bygger på arbetarägda maskiner, ägnad att höja skogsarbetets produktivitet till gagn för både företag och anställda. Skogsarbetarnas maskinanskaffning medför dock vissa finansieringsproblem. Härom uttalar styrelsen bl. a. följande.

En modern skogsmaskin — t. ex. en traktor med utrustning för virkestransport — kräver en betydande kapitalinsats, vanligen av storleksordningen 30 000—50 000 kr. och ställer maskinägarna — arbetstagarna, som i ekonomiskt och socialt hänseende står i samma beroendeställning till ar-

betsgivaren som övriga arbetare, inför en avsevärd ekonomisk belastning. Vanligen erhålles avbetalningskredit hos maskinfirmorna med maximalt två-årig avbetalningstid och relativt höga räntor. Dessa betalningsvillkor innebär för maskinägaren ett särskilt stort behov av kontanta inkomster under maskinens första användningstid. Maskinägaren söker kompensera sig här för genom att begära körningspriser, som är betydligt högre än vad en betalningstid motsvarande maskinernas verkliga livslängd skulle motivera och vilken från arbetsgivarens utgångspunkt bör ligga till grund för prissättningen. Följden av detta motsatsförhållande blir en tendens till onödig fördyring av maskinarbetena, tveksamhet bland för maskininköp intresserade skogsarbetare samt stor osäkerhet hos dem, som redan anskaffat maskiner. Den stora kapitalinsatsen medför även, att skogsarbetarna tvingas inköpa för deras ekonomiska situation anpassade, relativt billiga men också ofta mindre rationella maskiner.

Styrelsen anser det synnerligen angeläget, att domänverket genom någon form av ekonomiskt bistånd vid finansieringen av skogsarbetarnas maskininköp kan undanröja förut nämnda olägenheter. I sammanhanget framhåller styrelsen, att de större skogsarbetsgivarna redan i stor utsträckning i en eller annan form underlättar ifrågavarande kapitalanskaffning för sina skogsarbetare.

Vid sina överväganden rörande formerna för finansieringshjälp har styrelsen diskuterat dels att styrelsen skulle ställa borgen för banklån vid köp av traktorer och redskap, dels att styrelsen skulle bevilja lån, dels ock att styrelsen skulle inköpa maskinerna och sedan sälja desamma på avbetalning till skogsarbetare. Styrelsen har bl. a. med hänsyn till att finansieringshjälpen bör medföra minsta möjliga kapitalanspråk för domänverkets del utan att därför förlora sin effekt funnit att det första alternativet f. n. är att föredraga.

För borgensåtagandena anser styrelsen böra gälla att borgen endast lämnas beträffande yrkesskicklig arbetare som med traktor beräknas arbeta minst 200 dagar årligen åt domänverket. Vidare skall maskininköpet avse märke och typ som kan godkännas av domänverket. Borgen bör kunna ställas för hela den för inköpet erforderliga lånesumman. Som säkerhet skall låntagaren försälja den inköpta materielen till domänverket i enlighet med bestämmelserna i förordningen den 20 november 1845 rörande lösöreköp.

Yttranden. Framställningen tillstyrks av samtliga remissinstanser.

Arbetsmarknadsstyrelsen förutsätter att berörda skogsarbetare garanteras arbete hos domänverket. Liknande uppfattning hyser *riksrevisionsverket*, som utgår från att borgensåtagande endast lämnas för helårsanställd arbetstagare efter noggrant personurval. Ämbetsverket anser därjämte att vederbörande arbetstagare skall ha att svara för särskild maskinskadeförsäkring. Eventuellt uppkommande förluster till följd av borgensåtagandena bör enligt riksrevisionsverkets mening täckas av domänverkets driftmedel. *Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet*, som betonar, att systemet med av arbetstagarna ägda maskiner har vissa avigsidor för arbetstagarnas del, anser att domänverket skulle komma i ett oförmånligt konkurrensläge, där-

est inte verket sättes i stånd att ge finansiellt stöd för maskinanskaffning i likhet med vad de flesta större skogsföretagen gör. Enligt förbundets bestämda uppfattning förutsätter en sådan anordning emellertid, att domänverket lämnar arbetsgaranti till vederbörande arbetstagare och på annat sätt ikläder sig ekonomisk garanti för den anställde.

Departementschefen. Den hastigt ökande mekaniseringen inom storskogsbruket sker till viss del genom att arbetstagarna skaffar egna maskiner. Vissa av dessa maskiner, främst traktorer med utrustning för virkestransport, kräver stora kapitalinsatser. Givet är att arbetstagarna i de flesta fall måste finansiera anskaffningen av sådan kapitalkrävande utrustning genom att uppta krediter. I både arbetsgivarnas och arbetstagarnas intresse torde, såsom domänstyrelsen framhåller, ligga att dylika krediter kan tillhandahållas på ett sätt som ej onödigtvis försvårar eller fördyrar utnyttjandet av den arbetsbesparande utrustningen. De större enskilda skogsbruksföretagen har också börjat lämna sina arbetstagare finansiell hjälp till maskinanskaffning av berört slag.

Enligt min mening bör jämväl domänverket äga möjlighet att stödja sina arbetstagares anskaffning av sådana för skogsarbete avsedda traktorer med tillbehör och större redskap, som uppenbart är ägnade att rationalisera och effektivisera arbetet och som anses böra ägas av arbetstagarna. Med hänsyn härtill och under hänvisning till de skäl domänstyrelsen i övrigt anfört tillstyrker jag styrelsens av remissinstanserna biträdda förslag, att statlig kreditgaranti skall kunna beviljas för lån, som arbetstagarna upptar för anskaffning av utrustning av nyss nämnt slag. Jag förordar därför, att domänstyrelsen bemyndigas medgiva sådan garanti för lån hos kreditinrättningar som styrelsen godkänner intill det i framställningen angivna beloppet 3 000 000 kronor. Bemyndigandet bör avse tiden intill den 1 januari 1965.

Kreditgaranti bör högst kunna avse hela anskaffningskostnaden. En och samme låntagare bör dock enligt min mening ej utan särskilda skäl beviljas garanti för högre belopp än 60 000 kronor. Såsom ytterligare förutsättning för att kreditgaranti må beviljas bör gälla att låntagaren är yrkesskicklig skogsarbetare som med domänverket tecknat anställningsavtal, varigenom verket åtagit sig att tillhandahålla honom arbete under minst 200 dagar under varje anställningsår och arbetstagaren förbundit sig att utföra ifrågasvarande arbete. Amorteringstiden, som bör börja genast, torde få bestämmas med hänsyn till utrustningens ekonomiska livslängd. Utan att särskilda omständigheter föreligger synes amorteringstiden dock ej böra utsträckas utöver en tid av sex år räknat från lyftningsdagen. Vidare bör gälla att ränta fastställs efter bankmässiga grunder och att säkerhetsfrågan löses i enlighet med vad domänstyrelsen förordat i sin framställning.

För att täcka eventuella förluster till följd av beviljade garantier torde, såsom riksrevisionsverket föreslagit, domänstyrelsen böra äga anlita driftmedel. I likhet med vad fallet är i fråga om statlig kreditgaranti för lån för rationalisering på jordbrukets område torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas

att biträda ackord och eljest eftergiva statens rätt på grund av fordran, som uppkommer i anledning av förevarande garantiåtaganden.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga närmare bestämmelser rörande kreditgarantiverksamheten.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva att statlig kreditgaranti må på i det föregående angivna grunder fram till den 1 januari 1965 beviljas intill ett belopp av 3 000 000 kronor för lån avseende anskaffning av vissa maskiner m. m. åt skogsarbetare vid domänverket; samt

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att biträda ackord och eljest eftergiva statens rätt på grund av fordran som uppkommer i anledning av de garantiåtaganden, som förordats i det föregående.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Regenten bifall samt förordnar att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtats till riksdagen.

Ur protokollet:

Stig Johansson